

Agnieszka Kozyra, *Mitologia japońska. Opowieści o Bogach i demonach. Konteksty kulturowe. Historia i współczesność*, Park Edukacja, Bielsko-Biała 2011, s. 544.

Greckie słowo *bóg* i jego znaczenie nie jest pochodzenia filozoficznego. Gdy pierwsi wczesnogrecy filozofowie zaczęli myśleć filozoficznie i pytać o pierwszą zasadę wszystkiego, co istnieje, bogowie już istnieli i filozofowie odziedziczyli ich od ludzi, których od starożytności zwano *poetami teologicznymi*. Byli nimi, dość wspomnieć – Homer, Hezjod i inni. Dziś posiadamy jakże liczne ich opracowania – *mitologie*. Trzeba też było długo czekać, by w odczytywaniu i wyjaśnianiu treści mitów doszukiwać się filozofii i przesłania przekazywanej w mitach, a nie jako było – narzucać im naszą współczesną filozofię i ideologię.

W kontekście właściwego odczytywania przesłania mitów na uwagę zasługuje książka pani Agnieszki Kozyry – prof. UW, prof. UJ: *Mitologia japońska. Opowieści o Bogach i demonach. Konteksty kulturowe. Historia i współczesność*¹. Praca ta, pisze Autorka, stanowi najszerze, jak dotąd, opracowanie w języku polskim, na temat japońskiej mitologii popularnej. Za nowatorskie należy uznać też uwzględnienie wpływów mitologii oficjalnej i popularnej na kulturę Japonii, tudzież na kulturę współczesną.

We *Wprowadzeniu* czytelnik znajduje zwięzłą historię *sintoizmu*, teologię wierzeń, formy kultu, następnie, powstanie i historię *synkretyzmu*, *buddyzmu* i *sintoizmu*, jak też omówienie treści wierzeń, wreszcie, krótkie omówienie *Źródeł mitologii japońskiej*.

---

¹ A. Kozyra, *Mitologia japońska. Opowieści o Bogach i demonach. Konteksty kulturowe. Historia i współczesność*, Park Edukacja, Bielsko-Biała 2011, s. 544.

Ich początki są datowane na VII w. Są nimi dwie kroniki dworskie – *Kojiki* i *Nihongi*. Księgi te zostały spisane na polecenie władcy i miały na celu wzmocnienie panującego rodu przez pokazanie jego boskiego pochodzenia. Do tego trzeba jeszcze dodać opisy ziem i obyczajów spisanych przez lokalnych skrybów – są one ważnym źródłem informacji o starożytnych wierzeniach. Opisane wydarzenia w obu kronikach są potraktowane jako fakty historyczne. Mieszkańcy Japonii są uważani za potomków bogów niebiańskich lub ziemskich.

Lektura, analiza i odczytanie właściwej treści mitów mają swoją historię. Siega ona dalekiej starożytności. Pierwszą próbę interpretacji mitów znajdujemy już u Hekatajosa z Miletu (VI/V w. przed Chr.) Nieco później jego myśl krytyczną podjęli Ksenofanes i Euhemeros. Krytykując epokę mityczną uważali oni mity za czystą personifikację sił przyrody, albo że bogowie z mitycznych opowiadań byli niegdyś ludźmi. Takie przekonanie przetrwało aż do XVIII stulecia. W tym stuleciu powstała nowa gałąź wiedzy – mitologia porównawcza (Bresses, Heyne). Wiek XIX – to początek racjonalistycznego wyjaśniania mitów. W tym duchu, Wundt uważał mity za produkt nie rozwiniętej jeszcze w pełni wyobraźni człowieka, a Levy-Brühl widział w nich owoc prelogicznego człowieka. Inni widzieli w nich obecność instynktu życia.

Szkoła Kulturowo-Historyczna O. W. Schmidta widziała w mitach treści filozofii naturalnej – racjonalne myślenie. Religioznawstwo marksistowskie uważało mity za pierwszy etap rozwoju doktryny religijnej. Występują one, jak pisał Z. Poniatowski, „u szczepów i plemion znajdujących się na niskim szczeblu rozwoju społecznego, a więc u ludów pierwotnych lub też współczesnych prymitywnych”².

Zasadniczego przełomu w studium nad genezą i funkcją mitu dokonał M. Eliade. Jego analizy porównawcze wielkich mitów religijnych są dokonane w pewnym systemie znaczeń, dzięki czemu staje się możliwe odkrycie filozofii w nich zawartej. Mitom bowiem nie wolno narzucać filozofii – trzeba w nich odnaleźć.

Odnalezienie tych systemów znaczeń w kulturze i historii Japonii pozwoliło Autorce, w źródłach – w kronikach dworskich oraz pismach lokalnych skrybów, odczytać przesłanie, filozofię

---

² Z. Poniatowski, *Treść wierzeń religijnych*, Warszawa 1965, s. 74.

w nich zawartą. Najpierw to, że mit jest nośnikiem formy postępowania zarówno jednostki jak i całej społeczności. W swej treści mit jest własnością całej społeczności, wyrazem doświadczenia nie tyle jednostki, ile całej społeczności. Jest nośnikiem dramatu całej, konkretnej społeczności. Prawda mitu zawsze przenosi swą treścią w przeszłość, ukazuje *illud tempus*, uobecnia wydarzenie, które miało miejsce u początków dziejów – *in illo tempore*. To ów początek pozwala zrozumieć strukturę wszelkiego bytu, również społeczności, która treścią mitu wyraża pewną filozofię. W tym przypadku – *Mitologia japońska* – filozofią mitów przedstawiano początki świata – stworzenie, panteon bogów, dokonania legendarnych cesarzy, by ukazać ich boskie pochodzenie, odróżniano rodzime wierzenia od importowanej religii. To właśnie dzięki tak odkrywanej i analizowanej bardzo skomplikowanej treści mitów Autorka ukazuje jak *sacrum* przenika kulturę, która nieustannie odwołuje się do *illud tempus* – przesłania mitycznego. *Mitologia Japońska* pozwala lepiej/głębiej, zrozumieć filozofię religii Nishidy Kitarō³, którą również opracowała Autorka *Mitologii*.

Przy lekturze *Mitologii* odczuwa się brak oryginalnych tekstów źródłowych – kronik, na podstawie których została opracowana mitologia. Szkoda, że Autorka nie dołączyła kilku tekstów w formie *Apendyksu* – tłumaczeń z oryginału kronik.

Ks. Józef Kulisz SJ

---

³ A. Kozyra, *Filozofia nicości Nishidy Kitarō*, Warszawa 2007.